

2018, 2023 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırılması

Comparison of 2018, 2023 and 2024 Social Studies Curriculum

Sayfa | 1308

Seda ÖNGER , Dr. Öğretim Üyesi, Uşak Üniversitesi, seda.onger@usak.edu.tr

Serap Nur DUMAN , Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, serapnurduman@kku.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 11 Mart 2024
Kabul tarihi - Accepted: 19 Temmuz 2024
Yayın tarihi - Published: 28 Ağustos 2024

Öz. Tarihsel süreç içerisinde çeşitli yeniliklerin ve değişimlerin eğitim ortamlarına yansımaları, eğitim programlarının güncellenmesini zorunlu hale getirmiştir. Güncellenen programlardan birisi de Sosyal Bilgiler Öğretim Programıdır. Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın [MEB] yayınladığı 2018, 2023 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir ve MEB tarafından yayınlanan son üç Sosyal Bilgiler Öğretim Programı çalışmada ele alınmıştır. Verilerin analizi için araştırmacılar tarafından Doküman İnceleme Formu oluşturulmuştur. Hazırlanan bu form üç öğretim programı için doldurulmuş ve ortaya çıkan üç form karşılaştırılarak yeni bir değerlendirme formu oluşturulmuştur. Veriler tablolar halinde verilmiş ve bu tablolar yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, sosyal bilgiler öğretim programlarının biçimsel karşılaştırması, içerik karşılaştırması, eğitim durumu karşılaştırması ve ölçme-değerlendirme karşılaştırması başlıklarında değerlendirilmiştir. Bu incelemeler doğrultusunda temel olarak; sosyal bilgiler öğretim programlarının içindekiler bölümünün 2018 ve 2023 programlarında aynı olduğu görülmüştür. 2024 programında ise, programın temel felsefesi ve özel amaçları açıklanmış, programın uygulanmasına yönelik esaslar düzenlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretim programlarının içerik yapısında ise, 2018 ve 2023 öğretim programlarının temel beceriler ve değerler eğitimi ayrı başlıklar olarak yer almaktadır. Ancak 2024 programında ise içerikte yeni bir düzenlemeye gidildiği görülmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında eğitim durumu ile ilgili bir açıklama olmadığı, 2024 programında ise eğitim durumu ile ilgili detaylı bilgiler yer aldığı görülmektedir. Son olarak, ölçme ve değerlendirmeye yönelik 2018 ve 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında bir başlığa yer verilmiştir. 2024 sosyal bilgiler öğretim programında ise, ölçme ve değerlendirmeye dair bir başlığa yer verilmemiş, ancak program detaylandırılmasında öğrenme kanıtları başlığı ile her bir öğrenme alanına dair ölçme ve değerlendirme açıklamalarına yer verilmiştir. Genel olarak, bu çalışmanın yakın zamanda yayınlanan yeni sosyal bilgiler öğretim programı ile ilgili çalışma yapacak araştırmacılara, politika koyuculara ve program geliştiricilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, öğretim programı, öğretim programı karşılaştırma, nitel araştırma.

Abstract. The necessity to revise educational programs has arisen due to the impact of different advancements and changes in educational settings throughout history. One of the updated programs is the Social Studies Curriculum. This study was aimed to compare the Social Studies Curriculum was released by the Ministry of National Education [MoNE] in 2018, 2023, and 2024. In this study, document analysis one of the qualitative research methods was used. In this study, the last three Social Studies Curriculum published by the MoNE are addressed. A Document Review Form was made up by the researchers for data analysis. This form was filled in separately for the three teaching programs. Then, a new evaluation form was created by comparing the three forms. The data are given in tables and the tables are interpreted. The findings obtained from the research were evaluated under four headings: formal comparison of Social Studies Curriculum, content comparison, educational status comparison and assessment- evaluation comparison. In accordance with these examinations, it was seen that the table of contents of the social studies curriculum were the same in the 2018 and 2023 programs. In the 2024 program, the basic philosophy and specific objectives of the program are explained and the guidelines for the fulfilment of the program are organized. In the content structure of the Social Studies Curriculum, the 2018 and 2023 curriculum have two separate titles: basic skills and values education. However, it is seen that there is a new regulation in the content in the 2024 program. There is no explanation about educational status in the Social Studies

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (2), 1308-1339.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (2), 1308-1339.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Curriculum, while the 2024 curriculum includes detailed information about educational status. Finally, it is in sight that there is a title for assessment- evaluation comparison in the 2018 and 2023 Social Studies Curriculum. In the 2024 Social Studies Curriculum, there is no title on assessment-evaluation. However, in the program description, assessment- evaluation explanations are included under the title of learning evidence. In general, it is thought that this study will contribute to researchers, policy makers and curriculum developers who will work on the recently published new Social Studies Curriculum.

Keywords: *Social studies, curriculum, curriculum comparison, qualitative research.*

Extended Abstract

Introduction. The rapid advancement of technology has made change in education an essential. Accordingly, it has become critical to keep up with new advancements in education, to use technology in educational settings, and to integrate new teaching into learning-teaching processes. This can only be carried out through the continuous review and updating of the curriculum. To catch up with these developments and advancement, several research are being conducted both in our country and globally. Within our country, there are various program design and development of research aimed at advancement in education. In our country, the Ministry of National Education [MoNE] (2020) has been changed and revised the curriculum in the historical process. When the literature is examined, it is evident that a comparison of the Social Studies curriculum published in February 2024 with other existing programs is not found in the literature. Hence, this study aims to compare the Social Studies Curriculum released by the MoNE in 2018, 2023, and 2024 years.

Method. This research has been carried out through document analysis, which is a form of qualitative research. Document analysis comprises the examination of written materials related to the topic or event to be investigated (Yıldırım & Şimşek, 2013). In this context, a comprehensive analysis of the Social Studies Curriculum (2018, 2023, and 2024) has been carried out by researchers through document analysis within the framework of this study. The study group for the research constitute of the three most recent Social Studies Curriculum (2018, 2023, and 2024) published by the MoNE. In the study, the Document Review Form prepared by the researchers was utilized to analyze the curriculum through document review. The acquired data were displayed in tables and analyzed. Two researchers in the study conducted cross-data examination from the process of data analysis. According to the agreement received in the document review forms (90%), data analysis was conducted by one researcher.

Results. When the formal comparison dimension of the 2018, 2023, and 2024 social studies curriculum was examined; it is evident that there are similarities and differences in the sections of contents, aims, perspectives, and principles pertaining to the utilization of the curriculum. The perspective of the 2018 and 2023 curriculum was built on values and competencies. Nevertheless, a drastic change was implemented in the 2024 curriculum, and this change was explained by the Turkish Century Education Model. It is observed that the aim statements of the 2018 and 2023 curriculum are the same. Nevertheless, it has been noted that a new aim pertaining to disasters is included in the 2024 social studies curriculum. It has been observed that fundamental skills and values are addressed under separate headings in the 2018 and 2023 Social Studies Curriculum. However, the 2024 curriculum includes the content such as learning-teaching methods, evidence of learning, and differentiation. When comparing social studies curriculum, it has been determined that one of the notable changes is the learning outcome. To recap, while there are no specific explanations about assessment and evaluation in the 2018 and 2023 curriculum, the 2024 curriculum explains about assessment and evaluation in learning areas.

Discussion and Conclusion. The perspective of the 2018 and 2023 curriculum was formed by values and competencies. A radical change has been implemented in the 2024 curriculum, which is explained by the Turkey Century Education Model. Öztürk & Kafadar (2020) stated that the 2018

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (2), 1308-1339.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (2), 1308-1339.
Araştırma Makalesi / Research Paper

social studies curriculum is deficient in perspective. They have determined that the curriculum's perspective is depended on values and competences, aimed at providing learners with knowledge, skills, and behaviors. It has been seen that it is significant for the learning-teaching practices, which are not included in the 2018 and 2023 curriculum, addressing in detail in the 2024 program. Can & Sezginsoy & Şeker (2021) has been noted that the learning-teaching process of the 2005 curriculum was more extensive compared to the 2018 curriculum. When the 2024 curriculum is compared with the 2018 and 2023 curriculum, the 2024 program was affirmed to be based on learning evidence and pre-assessment practices in the assessment and evaluation process. To recap, this research aimed to compare Social Studies Curriculum. Hence, it is believed that this research will contribute to researchers who will work on the new curriculum.

Giriş

Dünyada ve ülkemizde yaşanan teknolojik, bilimsel, toplumsal, politik, felsefi gelişmeler programların değişmesinde ve güncellenmesinde önemlidir. Ayrıca, son yıllarda yaşanan darbe, pandemi, göç, deprem, sel gibi afetler programların değişmesinde kilit noktaya sahiptir. Bu gibi durumlar eğitimde yenilik yapmayı zorunluluk haline getirmiştir. Bu gelişmeler ve değişimler ışığında, eğitimde yeni gelişmelerin düzenli olarak takip edilmesi ve çözüm bulunması eğitim ortamlarında teknolojinin kullanılması, yeni öğrenme yaklaşımlarının öğrenme süreçlerine entegre edilmesi önem kazanmıştır. Bu da öğretim programlarının sürekli olarak gözden geçirilmesi ve güncellenmesiyle mümkündür. Bu gelişmeleri ve yenilikleri takip etmek adına ülkemizde ve dünyada çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ülkemizde yapılan çalışmalardan biri, Milli Eğitim Bakanlığı'nın [MEB] (2023) Türkiye Yüzyılı'na katkı sağlamak adına hazırlanmış olduğu ve TÜBA tarafından desteklenen Cumhuriyetin 100. Yılı: Eğitimde Geleceğe Bakış Raporu'dur. Bu rapor, eğitim felsefesi ve değerleri, yeni yaklaşımlar, teknolojik gelişmeler ve sürdürülebilirlik konuları ele alınarak eğitimin geleceğine dair bir öngörü sunmaktadır. Dünyada ise, OECD (2020), Eğitim ve Beceriler 2030 Geleceği Program Analizi Teknik Raporunda, program tasarımı ve geliştirme süreçlerine odaklanmış, çeşitli ülkelerin programlarından örnekler verilmiştir. Ülkemizde de çeşitli program tasarımı ve geliştirme çalışmaları bulunmaktadır. MEB (2020) tarafından öğretim programları tarihsel süreç içerisinde değiştirilmiş, bazen de güncellenerek eğitim-öğretim süreçlerinde uygulanmıştır. İlk olarak, kapsamlı çalışmalar sonucu hazırlanan taslak öğretim programları 2017 yılında çevrimiçi ortamlar aracılığıyla yayınlanmış, ardından öğretim programları alınan görüşler doğrultusunda revize edilip 2017-2018 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında pilot uygulaması yapılan öğretim programları çeşitli görüşler, öneriler ve incelemelerden sonra revize edilmiştir. Ardından 2018 yılında ise, Talim ve Terbiye Kurulu'nun onayından sonra 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmıştır (MEB, 2020). Sözü edilen öğretim programlarından biri de sosyal bilgiler öğretim programıdır.

Sosyal bilgiler, Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'ne göre [NCSS] (1994), çeşitli sosyal ve beşeri bilimleri içeren bir program aracılığıyla vatandaşlık becerisini geliştirmeyi amaçlayan disiplinlerarası bir derstir. Bundan hareketle, sosyal bilgiler dersinin amacı, öğrenenlerin küresel bir dünyada kültürel çeşitliliğe sahip ve demokratik toplumun vatandaşları olarak topluma katkı için bilinçli kararlar alabilmelerini sağlamaktır. Mofoluwawo (2023), sosyal bilgiler eğitimini öğrenenlerin topluma etkin bir şekilde katkıda bulunması için, onlara gerekli olan temel bilgi, beceri ve değerleri öğretmek amacıyla tasarlanan bir ders olduğunu ifade etmiştir. Bu derste vurgulanan bilgi, beceri ve değerleri aktarmak için de bir eğitim programı gereklidir. Eğitim programı, toplumun geliştirmeye çalıştığı değerlere dayanmaktadır. Bu geliştirilmeye çalışılan değerler eğitim sisteminin temel amaç ve hedeflerini yansıtır. Bu sayede eğitim programı, öğretimin planlanması, tasarlanması ve çıktılara ulaşabilmesi için bir kılavuz sağlar (Demeuse & Strauven, 2016). Öğretim programı ise, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü [OGM] (2023), çeşitli disiplinleri içeren bilgi kategorilerinin düzenlenmesinden oluşan, eğitim programı içinde yer alan, hem okul içi hem de okul dışı bilgi ve becerilerin kazandırılmasını amaçlayan programdır.

MEB (2023a) tarafından hazırlanan bu kılavuz MEB öğretim programlarıdır. Bu öğretim programlarında, bilim ve teknolojilerinin gelişmesi sonucu ortaya çıkan ihtiyaçlar önemsenmiş, beceri

ve değer kazandırmaya odaklanılmış, disiplinlerarası ve sarmal yaklaşım ekseninde programlar açık ve anlaşılır bir şekilde tasarlanmıştır. Sosyal bilgiler öğretim programı, sosyal bilgiler derslerinde çeşitli bilgi, beceri, değerleri, yetkinlikleri kazandırmayı amaçlamıştır.

Bilgi, beceri ve çeşitli yetkinliklerin kazandırılması eğitim 4.0 ile daha da önemli hale gelmiştir. Eğitim 4.0 geleneksel eğitimin ötesine geçip, yaşam boyu öğrenmeyi, teknoloji kullanımını destekleyerek öğrenenleri modern topluma hazırlar. Bu anlamda, sosyal bilgiler öğretimi öne çıkmaktadır (Mukul & Büyüközkan, 2023). Günümüzde koşulların hızlı bir şekilde değişmesi, eğitim 4.0 ile birlikte sosyal bilgiler öğretim programı da zaman zaman çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır (Rogayan & Villanueva, 2019). Her ne kadar sosyal bilgiler eğitimi, dünyada kötü yaşam koşullarının tehditi ile karşılaşsa da, demokratik toplumların sürdürülebilmesi için, hem toplum hem de eğitim için umut vaat etmektedir (Levy, Busey, Cuenca, Evans, Halvorsen, Ho, Kahne, Kissling, Lo, McAvoy & McGrew, 2023). Bunun için, sosyal bilgiler eğitiminin kalitesini artırmak ve sosyal bilgiler eğitiminde sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak önemlidir. Başka bir deyişle, sosyal bilgiler derslerinin uygun değerleri içermesi, öğretmenlerin sosyal bilgiler derslerinde işlevsel becerileri kullanabilmesi ve sosyal bilgiler öğretim programının etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir (Obro, 2021). Ghanney & Agyei (2021) sosyal bilgiler öğretim programının etkili olarak uygulanabilmesi de, öğrenenlerin toplumsal yeterliliklerini geliştiren, sosyal bilgiler öğretim programındaki pedagojik ve içerik bilgisini bütünleştiren, programın değerlerini ve becerilerini aktarabilen sosyal bilgiler öğretmenleriyle mümkün olduğunu ifade etmişlerdir. Dolayısıyla, öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim programını etkili bir şekilde kullanabilmesi için, sosyal bilgiler öğretim programının yeni gelişmelere uygun bir şekilde geliştirilmesi ya da güncellenmesi gerekmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretim programlarının çeşitli konu bağlamlarında ele alınmasına dair çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar; 1968-1998-2005-2018 sosyal bilgiler öğretim programlarında kadın imajı (Çoban & Akşit, 2018), 2018 sosyal bilgiler öğretim programında dijital vatandaşlık (Turan & Karasu Avcı, 2018; Aydemir, 2019, Pala, 2023), 2018 sosyal bilgiler öğretim programında vatandaşlık eğitimi (Şen, 2019), 2018 sosyal bilgiler öğretim programlarında disiplinlerarası yapı (Turan, 2019), sosyal bilgiler öğretim programında evrensel değerler (Esemen, 2020), 2018 sosyal bilgiler öğretim programı ve sosyal bilgiler ders kitaplarında coğrafya kavramları (Kaçar & Bulut, 2020), 2018 sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında 21. yüzyıl becerileri (Demir & Özyurt, 2021), 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazanım, beceri ve değer ilişkisi (Tonga & Erdoğan, 2022), 2018 sosyal bilgiler öğretim programının STEAM uygunluğu (Aykırı, 2023), 2018 sosyal bilgiler öğretim programında müze kullanımı (Temur & Topkaya, 2023), 2018 sosyal bilgiler öğretim programında harita kullanımı (Temur, 2023), sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarında bağlam temelli öğrenme yaklaşımı (Yel & Çetin, 2023), ilkökul sosyal bilgiler dersi öğretim programının sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve yenilenmiş bloom taksonomisi bağlamında incelenmesi (Kardaş İşler, 2023), sosyal bilgiler öğretim programında okuryazarlık becerileri (Demir, 2023), sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarında dezavantajlı gruplar (Demirezen & Kaya, 2023), sürdürülebilir kalkınma hedefleri bağlamında hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programı (Bekiroğlu & Ütkür Güllühan, 2023) gibi sosyal bilgiler öğretim programlarında konu bağlamları ile ilgili çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmalar yanında, sosyal bilgiler öğretim programının karşılaştırılması ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalar bulunsa da, sayıları oldukça azdır. Sosyal bilgiler öğretim programının karşılaştırması ve değerlendirmesini içeren

yurtiçi ve yurtdışı çalışmalar incelendiğinde; Kalaycı ve Baysal, (2020), 2005, 2017, 2018 sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırmalı analizini yapmıştır. Öztürk & Kafadar (2020) 2018 sosyal bilgiler öğretim programını dört boyutta değerlendirmiştir. Gülersoy, Özbay, Yıldırım & Çetinkaya (2021), 2018 sosyal bilgiler öğretim programı kazanımlarını eğitim felsefesi ve eğitim teorileri açısından incelediği çalışmalarında, sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımların Pragmatizm ve İlerlemecilik eğitim felsefelerine dayandığı sonucuna ulaşmıştır. Sosyal bilgiler öğretim programının diğer ülkelerle karşılaştırılan çalışmalarda ise; Altay (2021), Estonya ve Türkiye sosyal bilgiler öğretim programlarını karşılaştırdığı çalışmasında her iki ülkenin sosyal bilgiler öğretim programında benzerlik ve farklılıkları açıklamıştır. Dinsever (2021), çalışmasında Türkiye sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programları ile Polonya tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi ders kitapları ve öğretim programlarını karşılaştırmıştır. Tokmak, San ve Kara, (2023) Türkiye ve İtalya sosyal bilgiler öğretim programlarının vatandaşlık eğitimi bağlamında karşılıklı incelenmiştir. Canbaba (2023) Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programları kitabının incelemesini yapmıştır. Rabia, Waheed & Gilani (2023), ilkökul sosyal bilgiler öğretim programlarını karşılaştırmışlardır. Son olarak Cho, Kim & Lee (2023) Güney Kore’de ulusal sosyal bilgiler programının revizyonunda ortaya çıkan sorunları analiz etmişlerdir.

Alanyazın incelendiğinde, 2024 yılında yayınlanan 2024 sosyal bilgiler öğretim programının, diğer programlar ile karşılaştırılması alanyazında yer almamaktadır. Bu anlamda 2024 sosyal bilgiler öğretim programının önceki öğretim programlarıyla karşılaştırılmasına ihtiyaç olduğu ve bu yeni program ile çalışma yapacak araştırmacılara, politika koyuculara ve program geliştiricilere bir kılavuz olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada da Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] tarafından yayınlanan 2018, 2023 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Bu amaçtan hareketle hazırlanan araştırma soruları şunlardır:

1. Sosyal bilgiler öğretim programlarının biçimsel özellikler boyutu nasıl ele alınmıştır?
2. Sosyal bilgiler öğretim programlarının içerik boyutu nasıldır?
3. Sosyal bilgiler öğretim programlarının eğitim durumları boyutu nasıldır?
4. Sosyal bilgiler öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutu nasıldır?

Yöntem

Araştırma modeli

Bu araştırma nitel araştırmalardan doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılmak istenen konu ya da olaya yönelik ilgili yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu kapsamda araştırmada Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının (2018, 2023 ve 2024) doküman incelemesi yoluyla araştırmacılar tarafından kapsamlı analizi gerçekleştirilmiştir.

Dokümanlar

Araştırmada analiz edilen dokümanlar, araştırmanın çalışma grubudur. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan son üç Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2018, 2023 ve 2024) araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Sayfa | 1316

Veri kaynağı

Araştırmada yer alan 2018 ve 6 Şubat depreminden sonra revize edilen 2023 sosyal bilgiler öğretim programlarına Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi internet sayfasından (<https://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>) araştırmacılar tarafından erişim sağlanmış ve programlar kaydedilmiştir. Söz konusu öğretim programlarından son yayınlanan 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının ilk haline erişim sağlanmıştır. Söz konusu ilk program, araştırmacılar tarafından kaydedilmiş ve incelenmiştir. Daha sonra <https://mufredat.meb.gov.tr/> adresinden 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı indirilmiş ve yayınlanan son programa göre araştırma yeniden gözden geçirilmiştir.

Verilerin toplanması

Nitel araştırmalarda doküman incelemesi beş aşamada tamamlanmaktadır. Bu aşamalar şunlardır (Forster, 1995'den akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013):

- Dokümanlara Ulaşma: Araştırmaya başlamadan önce analiz edilen öğretim programları Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi sayfasından araştırmacılar tarafından kaydedilmiştir.
- Özgünlüğü Kontrol Etme: Öğretim programları güvenilir ve resmi web sayfasından birebir kaydedilmiş ve dokümanlara hiçbir müdahalede bulunulmadan analiz gerçekleştirilmiştir. Birincil kaynaktan elde edilen programlar güvenilir ve orijinal programlardır.
- Dokümanları Anlama: Araştırmada ele alınan üç öğretim programı, birbiriyle karşılaştırılabilir ve değerlendirilebilir içeriğe sahiptir. Söz konusu dokümanların aynı ders içeriğinde birbirine benzeyen özellikler gösterdiği belirlenmiş ve birlikte analiz edilebileceğine karar verilmiştir.
- Veriyi Analiz Etme: Araştırmada öğretim programları analiz edilirken, araştırmacılar tarafından hazırlanan ve araştırma dışında bir alan uzmanı tarafından değerlendirilen doküman analizi formu kullanılmıştır.
- Veriyi Kullanma: Elde edilen verilerin tablolştırılması ve yorumlanmasında araştırmada yer almayan uzmanların onayı alınmış ve bulgular raporlaştırılarak ayrıntılı sunulmuştur.

Verilerin analizi

Araştırmada doküman incelemesi ile öğretim programları analiz edilirken araştırmacılar tarafından hazırlanan Doküman İnceleme Formu kullanılmıştır. Bu form, araştırmada kullanılmadan önce iki alan uzmanı tarafından incelenmiş ve kapsam, görünüş, yapı geçerliği bağlamında değerlendirilmiştir. Uzman görüşüne dayalı olarak uygun bulunan formlar veri analizde yer almıştır. Doküman inceleme formu; ilk olarak her öğretim programı için ayrı ayrı doldurulmuştur. Daha sonra ortaya çıkan üç form üzerinden karşılaştırma ve değerlendirme yapılarak yeni bir doküman inceleme formu hazırlanmıştır. Elde edilen veriler, tablolara dönüştürülmüş ve yorumlanmıştır. Doküman

inceleme formunda öğretim programlarının biçimsel karşılaştırılması, içerik karşılaştırılması, eğitim durumu karşılaştırılması ve ölçme değerlendirme yaklaşımlarının karşılaştırılması olarak dört boyut belirlenmiştir. Her boyutun altında programları ayrıntılı incelemek için alt boyutlara karar verilmiştir. Bunlar;

- Biçimsel karşılaştırma (içindekiler bölümü, programların amaçları, programların perspektifi ve uygulama esasları)
- İçeriğin karşılaştırılması (içerik yapısı, öğrenme alanları, kazanımlar, ders kitabı forma sayıları, beceriler ve değerler)
- Eğitim durumunun karşılaştırılması
- Ölçme değerlendirme yaklaşımlarının karşılaştırılmasıdır.

Bu kapsamda programların veri analizi gerçekleştirilirken yapılan işlemlere yönelik bir ölçme değerlendirme ve bir alan uzmanından görüş alınmıştır. Araştırmada yer alan iki araştırmacı, verilerin analizden çapraz veri analiz gerçekleştirmiş ve doküman inceleme formlarında elde edilen uyuma göre (%90) veri analizi bir araştırmacı tarafından tamamlanmıştır. Kodlayıcılar arası %90 uyum düzeyi nitel araştırmalarda yeterlidir; ancak %10 uyumsuzluk düzeyine yönelik araştırmacılar kodlamalarını yeniden karşılaştırmış ve bu bölümler için yeniden kodlama yaparak ortak görüş birliğine varmıştır (Miles & Huberman, 2015).

Bulgular

Öğretim programlarının biçimsel karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının biçimsel karşılaştırılmasına ilişkin bulgular hazırlanırken öğretim programlarının içindekiler bölümü, programların amaçları, programların perspektifi ve uygulama esasları incelenmiştir. Elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretim programlarının içindekiler başlığına yönelik yapılan karşılaştırmaya ilişkin hazırlanan Tablo 1 aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1.

Öğretim Programlarının İçindekiler Başlığının Karşılaştırılması

İçindekiler Bölümünde Yer Alan Başlıklar	2018	2023	2024
Öğretim Programlarının Amaçları	*	*	
Öğretim Programlarının Perspektifi	*	*	
Öğretim Programının Temel Felsefesi (Yaklaşımı) ve Özel Amaçları			*
Öğretim Programının Uygulanmasına İlişkin Esaslar			*
Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı	*	*	
Bireysel Gelişim ve Öğretim Programları	*	*	
Özel Amaçlar	*	*	
Temel Beceriler	*	*	
Değerler Eğitimi	*	*	
Dikkat Edilecek Hususlar	*	*	
Öğretim Programın Yapısı	*	*	*
Üniteler, Öğrenme Çıktı Sayısı ve Süre Tablosu			*
4.5.6.7.Sınıf Açıklamaları	*	*	*

Tablo 1’de görüldüğü gibi öğretim programlarının içindekiler bölümü 2018 ve 2023 programlarında birebir aynıdır. Her iki programda da öğretim programları amaçları ve perspektifiyle açıklanmaya başlanmıştır. 2024 öğretim programında diğer programlardan farklı olarak; programın temel felsefesi ve özel amaçlarına yer verilmiş, daha sonra programın uygulanmasına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. 2018 ve 2023 programının perspektifini değerler ve yetkinliklerin oluşturduğu belirlenmiştir. Bu programlarda adalet, dostluk, dürüstlük gibi kök değerler ile Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde belirtilen anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim gibi yetkinlikler öğretim programlarının temel perspektifini oluşturmuştur. 2024 programında ise program geliştirilirken köklü bir değişiklik yapıldığı vurgulanmıştır. 2024 programında yer alan bu değişikliğin temeli “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” ile ilişkilendirilerek açıklanmıştır. “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” ile öğrencilerin beceri (kavramsal beceri, alan becerisi, öğrenme becerisi), değer ve okuryazarlık kazanmaları ve bütünsel gelişiminin ön plana çıkarılması vurgulanmıştır. Programda belirtilen uygulanma esaslarında ise programın uygulanma sürecine ilişkin temel ilkeler belirtilmiş ve özellikle öğretme-öğrenme uygulamalarına vurgu yapılmıştır. Programda belirtilen uygulama esasları şöyle özetlenebilir:

1. Tüm eğitim ve öğretim süreçleri ile tasarım süreci Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metninde yer alan öğrenci profilini destekleyecek şekilde sürdürülmelidir.
2. Öğrencinin etkin katılımını sağlayan olumlu sınıf iklimi oluşturulmalıdır.
3. Bilimsel faaliyetler disiplinler arası işbirliğiyle planlanmalıdır.
4. Öğretmenler öğrenci düzeyi ve çevresel koşullara göre dersi planlamaya dikkat etmelidir.
5. Programlar arası bileşenler (öğrenme becerileri, değerler ve okuryazarlık becerileri) öğrenmenin parçası olmalıdır.
6. Programın öğretme-öğrenme uygulamaları kapsamlı bir şekilde hazırlanmalıdır.
7. Öğrencilere uygun öğretim materyalleri işbirliği içinde hazırlanmalıdır.
8. Öğrenme çıktıları süreç bileşenlerini oluşturmak adına yeniden ifade edilmiştir.
9. Öğrenme çıktıları Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ndeki beceriler ve alan becerileri dikkate alınarak hazırlanmıştır.
10. Öğrenme kanıtları öğrenci düzeyine göre çeşitlendirilmelidir.
11. Farklı özelliklere sahip öğrencilere yönelik destekleme uygulamaları planlanmalıdır.
12. Program içinde tarihi karakterlere ve katkılarına vurgu yapılmalıdır.

2018 ve 2023 programlarında ölçme değerlendirme yaklaşımına ayrı bir başlık halinde yer verilirken 2024 programında bu konuda bir başlıklandırma yapılmadığı görülmüştür. 2018 ve 2023 programının ölçme değerlendirme yaklaşımında sunulan ilkeler incelendiğinde; ölçme ve değerlendirmenin eğitim sürecinin parçası olduğu ve çok odaklı yapılması gerektiği vurgulanmıştır. 2024 programında ölçme değerlendirme hakkında bilgiler, öğrenme kanıtları (ölçme ve değerlendirme) başlığında öğrenme alanlarının içinde ayrı ayrı açıklanmıştır. Bu nedenle ölçme ve değerlendirme anlayışının 2024 programıyla daha ayrıntılı ve öğrenme kanıtlarına yönelik düzenlendiği anlaşılmaktadır. Program içinde öğrenme kanıtlarının, öğrencilerin gelişimini takip etmek amacıyla biçimlendirici değerlendirmeye dayalı olarak hazırlandığı belirtilmiştir. Aynı zamanda 2024 programında önceki programlarından farklı olarak, ölçme değerlendirme sürecinde ön değerlendirme uygulamalarına yer verilmiştir.

2018, 2023 ve 2024 Sosyal Bilimler Öğretim Programlarının amaçları birlikte incelendiğinde elde edilen bulgular Tablo 2’de ayrıntılı yer almaktadır.

Tablo 2.

Öğretim Programlarının Genel Amaçlarının ve Özel Amaçlarının Karşılaştırılması

Genel Amaçlar	2018	2023	2024
Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek	*	*	
İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak	*	*	
Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak	*	*	
Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak.	*	*	
Özel Amaçlar			
Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip, lâik, demokratik, mili ve evrensel değerleri yaşatmaya istekli etkin vatandaşlar olarak yetişmeleri,			*
Kendini tanıyan ve gelişime açık bireyler olarak toplumsal rollerine ilişkin bilgi sahibi olmaları ve toplumsal birliğin sürdürülmesine katkıda bulunmaları,			*
Etkili iletişim becerilerine sahip olmaları ve toplumsal birliğin sürdürülmesine yönelik olumlu iletişim becerileri geliştirmeleri,			*
Yaşadığı çevrenin ve ülkemizin doğal çevre özelliklerini tanımaları, doğa ve insan arasındaki etkileşimi çözümleyebilmeleri ve doğal kaynakları koruma sorumluluğuna sahip olmaları,			*
Sürdürülebilir bir yaşam için yerelden küresele insanın doğal ve beşeri çevre etkileşimini sorgulamaları,			*
Ülkemizde afetlerin etkilerinin azaltılması konusunda yapılması gerekenlere ilişkin öngöründe bulunmaları			*
Ülkemizin bölgesel ve küresel sorunların çözümünde üstlendiği rolün önemini yorumlamaları			*

Türk milletinin insanlığın ortak mirasına katkılarını, Türk tarihini, kültürünü, millî ve manevi değerlerimizi bilen ve yaşayan ortak kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusunda sorumluluk sahibi bireyler olmaları,			*
Türk tarihinin geçmişten bugüne taşıdığı devlet geleneğinin bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli olduğuna ilişkin çıkarımda bulunmaları,			*
Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda bir lider olarak Atatürk'ün ve Türk milletinin gösterdiği fedakârlık ve dayanışmadan yola çıkarak millî birliğin önemine yönelik çıkarımda bulunmaları,			*
Cumhuriyetin Türk milletine siyasi, sosyal ve kültürel katkılarını yorumlamaları			*
Demokratik katılımın öneminin farkında olmaları, yakın çevrelerinden başlayarak demokratik katılım süreçlerini deneyimlemeleri,			*
Demokratik katılımın gerekliliğinin farkında olmaları ve yakın çevrelerinden başlayarak demokratik katılım süreçlerini geliştirmeleri,			*
Demokratik katılımın gerekliliğinin farkında olmaları ve yakın çevrelerinden başlayarak demokratik katılım süreçlerini geliştirmeleri,			*
Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplumsal hayata etkilerini değişim ve süreklilik açısından yorumlayabilmeleri			*
Sosyal bilimlere ilişkin metodolojik bilgiye sahip bireyler olarak toplumsal sorunlara ilişkin strateji ve çözüm üretebilmeleri			*
Toplumsal sorunlara yönelik sosyal bilimlerin araştırma ve inceleme yöntemlerini kullanarak fikir ve çözüm üretmeleri			*
Öğrenme ve araştırma süreçlerinde bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmaları ve dijital ortamlarda güvenlik ve gizliliğe ilişkin farkındalık kazanmaları amaçlanmaktadır			*
Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri	*	*	
Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları	*	*	
Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri	*	*	
Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri	*	*	
Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri	*	*	
Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları	*	*	
Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel	*	*	

düşünme becerisine sahip olmaları		
Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları	*	*
Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları	*	*
Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları	*	*
Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları	*	*
Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri	*	*
Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri	*	*
Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri	*	*
İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri	*	*
Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri	*	*
Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri	*	*
Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması	*	*

Öğretim programlarının genel amaçları birlikte ele alındığında 2018 ve 2023 programlarında amaç ifadelerinin aynı olduğu ve programlarda dört genel amaca yer verildiği görülmektedir. 2024 öğretim programında ise genel amaçlar yer almamaktadır. Programlardaki özel amaçlar incelendiğinde ise; 2018 ve 2023 programlarında 18 özel amaca yer verildiği, 2024 programında da 18 özel amaca yer verildiği görülmektedir. Öğretim programlarının özel amaçları birbirine benzer ifadelerden ve kapsamdan oluşmaktadır. Yalnızca 2024 programında yer alan afetlere ilişkin “Ülkemizde afetlerin etkilerinin azaltılması konusunda yapılması gerekenlere ilişkin öngörülerde bulunmaları” ifadesi yeni bir amaç olarak programda yer almaktadır. Bunun yanında önceki programlarda öne çıkan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin yerini yeni programda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli almıştır. Bu değişimin etkilerinin programın amaçlarında bazı farklılaşmaya neden olduğu söylenebilir.

2018, 2023 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının biçimsel karşılaştırmasında son olarak programların perspektifi ve uygulanmasına ilişkin esaslar incelenmiştir. Elde edilen bulgular detaylı olarak Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3.

Öğretim Programlarının Perspektifi ve Uygulanmasına İlişkin Esasların Karşılaştırılması

Programın Perspektifi/Uygulama Esasları	2018	2023	2024
Kök Değerler	*	*	
Yetkinlikler	*	*	
Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri, Sosyal Yaşam ve Ortak/Birleşik Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerileri			*
Okuryazarlık Becerileri			*
Milli ve Evrensel Değerler			*

2018 ve 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında programın perspektifi başlığında kök değerler ve yetkinliklere yer verilmiştir. Programda yer alan kök değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik olmak üzere 10 tanedir. Aynı zamanda programların temelini oluşturan yetkinlikler tanımlanmış ve açıklanmıştır. Bunlar; ana dilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz tanedir. Sosyal Bilgiler öğretim programlarının uygulanmasında belirtilen değerlerin ve yetkinliklerin öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. 2024 programı incelendiğinde; öğretim programında yeni bir bakış açısının hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Bu programda programın perspektifi yerine uygulanmasına ilişkin esaslar yer almış ve ayrıntılı açıklanmıştır. Yeni programda önceki programlardan farklı olarak sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri ve değerler program bileşenleri olarak belirtilmiştir. Sosyal duygusal öğrenme becerileri; benlik (kendini tanıma, kendini yönetme, kendini düzenleme), sosyal yaşam (iletişim, iş birliği, sosyal farkındalık) ve ortak/birleşik (uyum, esneklik, sorumlu karar verme) sosyal ve duygusal öğrenme becerileri olarak ifade edilmiştir. Okuryazarlık Becerileri; vatandaşlık okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, dijital okuryazarlık, sanat okuryazarlığı, kültür okuryazarlığı, sürdürülebilirlik okuryazarlığı, finansal okuryazarlığı ve veri okuryazarlığı olarak sınıflandırılmıştır. Programda yer alan milli, manevi ve bunlarla uyumlu evrensel değerler; aile bütünlüğü, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, estetik, mahremiyet, merhamet, mütevazılık, özgürlük, sabır, sağlıklı yaşam, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik olarak listelenmiştir. Buna dayalı olarak 2018 ve 2023 öğretim programlarında programın perspektifi başlığında programın temeli değerler ve yetkinliklerle ifade edilirken; 2024 programında programın uygulanma esaslarının sosyal, duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri ve değerlerle bütünleştirildiği görülmektedir. Bu değişimin, öğrencilerin çok yönlü gelişimini desteklemek amacıyla gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Öğretim programlarının içeriğinin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının içeriğinin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular hazırlanırken öğretim programlarının içerik yapısı, öğrenme alanları, kazanımları, beceriler ve değerler incelenmiştir. Elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretim programlarının içerik yapısına yönelik yapılan karşılaştırmaya ilişkin hazırlanan Tablo 4 aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.
Öğretim Programlarının İçerik Yapısının Karşılaştırılması

İçerik Yapısı	2018	2023	2024
Temel Beceriler	*	*	
Değerler Eğitimi	*	*	
Bireysel Gelişim ve Öğretim Programları	*	*	
İçerik Çerçevesi			*
Öğrenme Kanıtları (Ölçme ve Değerlendirme)			*
Öğretme-Öğrenme Yaşantıları			*
Farklılaştırma			*

2018 ve 2023 öğretim programlarının içeriği incelendiğinde, program içinde temel beceriler ile değerler eğitiminin ayrı başlıklar halinde açıklandığı görülmektedir. 2024 öğretim programında ise içerikte yeni bir yapılandırmaya gidildiği anlaşılmaktadır. Yeni programda içerik çerçevesi hazırlanmış ve program içinde ayrı başlıklar halinde öğretme-öğrenme yaşantılarına, öğrenme kanıtlarına ve farklılaştırmaya yer verilmiştir. Önceki programlarda yer almayan öğretme-öğrenme yaşantılarının yeni programda ayrıntılı ele alınması ve program içinde her bir öğrenme alanında detaylı açıklanması dikkat çeken bir gelişmedir. Diğer taraftan programda yer alan beceriler ve program bileşenlerinin etkili değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan öğrenme kanıtları yeni programda öne çıkan farklılıklardan biri olmuştur. 2018 ve 2023 öğretim programlarında bireysel farklılıklara yönelik programın düzenlenmesi gerektiği hakkında açıklamalar ve öneriler bireysel gelişim başlığında yer alırken yeni programda farklılaştırma adıyla yer aldığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde 2024 programında da öğrenci düzeyine göre uyarlamaların ve destek çalışmalarının program içinde yer alması vurgulanmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanlarının karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5.
Öğretim Programlarının Öğrenme Alanlarının Karşılaştırılması

Öğrenme Alanı	2018	2023	2024
Birey Ve Toplum	*	*	
Kültür Ve Miras	*	*	
İnsanlar, Yerler Ve Çevreler	*	*	
Bilim, Teknoloji Ve Toplum	*	*	
Üretim, Dağıtım Ve Tüketim	*	*	
Etkin Vatandaşlık	*	*	
Küresel Bağlantılar	*	*	
Birlikte Yaşamak			*
Evimiz Dünya			*
Ortak Mirasımız			*
Yaşayan Demokrasimiz			*
Hayatımızdaki Ekonomi			*
Teknoloji Ve Sosyal Bilimler			*

Sosyal Bilgiler öğretim programlarında yer alan öğrenme alanları birlikte değerlendirildiğinde Tablo 5'te görüldüğü gibi bazı değişimlerin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. 2018 ve 2023 programlarında 7 öğrenme alanına yer verilirken, 2024 programında 6 öğrenme alanına ve Okul Temelli Planlama başlığına yer verildiğine ulaşılmıştır. Öğrenme alanlarının içerikleri incelendiğinde;

- Birey ve Toplum ile Birlikte Yaşamak,
- Kültür ve Miras ile Ortak Mirasımız,
- İnsanlar, Yerler ve Çevreler ile Evimiz Dünya,
- Bilim, Teknoloji ve Toplum - Küresel Bağlantılar ile Teknoloji ve Sosyal Bilimler,
- Üretim, Dağıtım ve Tüketim ile Hayatımızdaki Ekonomi,
- Etkin Vatandaşlık ile Yaşayan Demokrasimiz, öğrenme alanlarının birbirine benzer içerikte

olduğu söylenebilir. Bu kapsamda önceki programlarda yer alan iki öğrenme alanının (Bilim, Teknoloji ve Toplum ile Küresel Bağlantılar) 2024 programında Teknoloji ve Sosyal Bilimler öğrenme alanında birleştirildiği söylenebilir.

2018 ve 2023 öğretim programlarında öğrenme alanlarının kazanım, süre oranı ve ders saati olarak tablolarla her sınıf düzeyinde sunulduğu, 2024 programında farklı olarak öğrenme çıktısı sayısı, ders saati ve yüzde oranı ile tablolaştırma yapıldığı belirlenmiştir. 2024 programında farklı olarak eklenen Okul Temelli Planlama ise; zümre öğretmenleri tarafından planlanan okul dışı öğrenme etkinlikleri şeklinde ifade edilmiştir. Bu nedenle Okul Temelli Planlamaya ilişkin öğrenme çıktısı programda yer almazken ders saati ve süresi sınıf düzeylerinde açıklanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretim programları karşılaştırıldığında göze çarpan önemli farklılıklardan biri de öğrenme çıktısı ifadesidir. Önceki programlarda öğrenme alanlarında kazanım ifadesi kullanılırken 2024 programıyla beraber kazanım ifadesi yerine öğrenme çıktısı ifadesine yer verildiği görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin farklı alanlarda (beceri, yeterlik, değer, okuryazarlık) kapsamlı değerlendirmesini gerçekleştirmek için hazırlanan öğrenme kanıtlarıyla ilişkili bulunmuştur. Öğrencilerin bütüncül yaklaşımla değerlendirilebilmesi için öğrenme çıktılarına uygun ölçme değerlendirmenin yapılması programda amaçlanmıştır.

Bunun yanında programların öğrenme alanlarında yer alan kazanımların / öğrenme çıktılarının sınıf düzeylerine göre dağılımı incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6.
Kazanımların / Öğrenme Çıktılarının Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

	2018	2023	2024
4.Sınıf			
Kazanım/Öğrenme Çıktısı	33	33	17
Ders Saati	108	108	108
5.Sınıf			
Kazanım/Öğrenme Çıktısı	33	33	19
Ders Saati	108	108	108
6.Sınıf			
Kazanım/Öğrenme Çıktısı	34	34	18
Ders Saati	108	108	108
7.Sınıf			
Kazanım/Öğrenme Çıktısı	31	31	17
Ders Saati	108	108	108

Tablo 6 değerlendirildiğinde; 2018 ve 2023 öğretim programları arasında bir farklılık olmadığı ancak 2024 öğretim programında yer alan öğrenme çıktısı sayılarında değişimler yaşandığı görülmektedir. Bu değişimleri anlamlandırmak adına kazanımların/öğrenme çıktılarının öğrenme alanlarındaki dağılımı incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Sayfa | 1325 Tablo 7.

Kazanımların / Öğrenme Çıktılarının Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanı	Kazanım/Öğrenme Çıktısı											
	2018				2023				2024			
	4.Sınıf	5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf
Birey Ve Toplum	5	4	5	4	5	4	5	4				
Kültür Ve Miras İnsanlar, Yerler Ve Çevreler	4	5	5	5	4	5	5	5				
Bilim, Teknoloji Ve Toplum	6	5	4	4	6	5	4	4				
Üretim, Dağıtım Ve Tüketim	5	5	4	4	5	5	4	4				
Etkin Vatandaşlık	5	6	6	6	5	6	6	6				
Küresel Bağlantılar	4	4	6	4	4	4	6	4				
Birlikte Yaşamak	4	4	4	4	4	4	4	4				
Evimiz Dünya									3	3	3	3
Ortak Mirasımız									3	4	3	2
Yaşayan Demokrasimiz									3	3	4	3
Hayatımızdaki Ekonomi									3	4	3	4
Teknoloji Ve Sosyal Bilimler									3	3	3	2
Okul Temelli Planlama									2	2	2	3
Toplam	33	33	34	31	33	33	34	31	17	19	19	17
Toplam	131				131				71			

Tablo 7'de görüldüğü gibi 2018 ve 2023 programlarının kazanımları öğrenme alanlarına göre herhangi bir farklılık yaratmamaktadır. Her iki programda da sınıf düzeylerine göre öğrenme alanlarında yer alan kazanım sayıları eşit ve toplam 131 kazanımdır. Ancak iki program yer alan kazanımlar arasında niceliksel bir farklılık olmasa da niteliksel bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Kazanımlardaki bu farklılık, 4.sınıf ve 5.sınıf düzeyindedir. Söz konusu kazanımlar şunlardır:

“4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.” (2018 Programı)

“4.3.6. Afet öncesi, sırası ve sonrasında yönelik gerekli hazırlıkları yapar.” (2023 Programı)

“5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.” (2018 Programı)

“5.3.5. Afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.” (2023 Programı)

Yukarıda yer alan kazanımlar incelendiğinde, 2018 ve 2023 öğretim programları arasındaki temel farklılığın nereden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

2024 öğretim programında öğrenme çıktılarının ifade olarak kazanımlarla nasıl farklılaştığını anlamak adına aşağıda bir kazanım ve öğrenme çıktısı sunulmuştur.

2018 ve 2023 öğretim programlarının 4. sınıf Birey ve Toplum öğrenme alanında yer alan kazanım ifadesi:

“4.1.1. Resmî kimlik belgesini inceleyerek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.” şeklindedir.

Kazanımın açıklamasında ise şu ifadeye yer verilmiştir:

Resmî kimlik belgesini inceleyerek bu belgenin içerdiği bilgiler açıklanır.

2024 öğretim programında 4. sınıf Birlikte Yaşamak öğrenme alanında yer alan öğrenme çıktısı ifadesi:

“4.1.1. Sosyal bilgiler dersinin hayatına sunacağı katkıları yorumlayabilme” şeklindedir. Öğrenme çıktısının açıklamasında ise şu ifadeler yer verilmiştir:

- Örnek olaylardan hareketle sosyal bilgiler dersinin bireysel ve toplumsal katkılarını inceler.*
- Sosyal bilgiler dersinin bireysel ve toplumsal katkılarına günlük hayattan örnekler verir.*
- Sosyal bilgiler dersinin bireysel ve toplumsal katkılarını kendi cümleleriyle ifade eder.*

Örnek ifadelerde de görüldüğü gibi kazanımlarda eylemler ile öğrencilerin yapması beklenen davranışlar ifade edilirken, öğrenme çıktılarında öğrencilerin yapması gereken işlemler durum olarak ifade edilmiştir. Programlarda hem kazanımların hem öğrenme çıktılarının açıklamalarına yer verilmiştir. 2018 ve 2023 programlarında yer alan kazanım açıklamaları incelendiğinde, örnek kazanımda da görüldüğü gibi edilgen bir ifade kullanılmıştır. Ancak 2024 programında öğrenme çıktılarının açıklamaları incelendiğinde, örnekte olduğu gibi öğrencinin gerçekleştirilmesi beklenen etken ifadelerle yer verilmiştir. Bu farklılıklar, öğrenme çıktılarının kazanımlara göre daha öğrenci merkezli bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Sosyal Bilgiler öğretim programlarının içeriklerinin karşılaştırılmasında programlarda yer alan becerilerin de incelenmesi yapılmıştır. Öğretim programlarında yer alan becerilerin karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen bulgular Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8.
Öğretim Programlarında Yer Alan Becerilerin Karşılaştırılması

Beceriler	2018	2023	2024
Araştırma	*	*	*
Çevre Okuryazarlığı	*	*	
Değişim Ve Sürekliliği Algılama	*	*	*
Dijital Okuryazarlık	*	*	*
Eleştirel Düşünme	*	*	*
Empati	*	*	*
Finansal Okuryazarlık	*	*	*
Girişimcilik	*	*	*
Gözlem	*	*	*
Harita Okuryazarlığı	*	*	
Hukuk Okuryazarlığı	*	*	
İletişim	*	*	*
İş Birliği	*	*	*
Kalıp Yargı Ve Önyargıyı Fark Etme	*	*	
Kanıt Kullanma	*	*	
Karar Verme	*	*	*
Konum Analizi	*	*	
Medya Okuryazarlığı	*	*	
Mekânı Algılama	*	*	
Öz Denetim	*	*	
Politik Okuryazarlık	*	*	
Problem Çözme	*	*	*
Sosyal Katılım	*	*	*
Tablo, Grafik Ve Diyagram Çizme Ve Yorumlama	*	*	*
Türkçeyi Doğru, Güzel Ve Etkili Kullanma	*	*	
Yenilikçi Düşünme	*	*	
Zaman Ve Kronolojiyi Algılama	*	*	
Kendini Tanıma (Öz farkındalık Becerisi)			*
Kendine Uyarlama (Öz Yansıtma)			*
Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma			*
Kanıtı Dayalı Ürün Oluşturma ve Paylaşma)			*
Harita			*
Harita Okuma			*
Kendini Düzenleme (Öz Düzenleme Becerisi)			*
Esneklik			*
Sosyal Katılım			*
Mekânsal Düşünme			*
Vatandaşlık Okuryazarlığı			*
Bilgi Okuryazarlığı			*
Görsel Okuryazarlık			*

Sanat Okuryazarlığı			*
Kültür Okuryazarlığı			*
Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı			*
Finansal Okuryazarlık			*
Veri Okuryazarlığı			*
Toplam	27	27	32

Tablo 8'den anlaşıldığı gibi 2018 ve 2023 öğretim programları beceriler yönüyle aynı içeriğe sahiptir. Her iki programda da Türkiye Yeterlilikler Çerçevesiyle uyumlu 27 temel beceriyi öğrencilere kazandırmak amaçlanmıştır. 2024 öğretim programı beceriler yönüyle değerlendirildiğinde ise, programda yer alan beceri sayısının arttığı görülmektedir. 2024 öğretim programında beceriler ayrı bir bölüm halinde listelenmemiş, her bir öğrenme alanının içinde yer almıştır. Bu kapsamda öğrenme alanları başlığı altında alan becerileri, kavramsal beceriler, sosyal duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri ve beceriler arası ilişkiler başlıkları oluşturulmuştur. Bu sayede öğrenme alanıyla ilişkili çok sayıda beceriye yer verilmiştir. Bu nedenle Tablo 8'de yer almayan yeni becerilere de öğrenme alanları altında rastlanabilir. 2024 programının beceri yönüyle önceki programlardan çok daha kapsayıcı ve ayrıntılı hazırlandığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan yeni programda okuryazarlık becerileri ile sosyal duygusal öğrenme becerilerinin farklılık yarattığı ve öğrencilerin bütünsel gelişimine katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretim programlarının içeriklerinin karşılaştırılmasında son olarak programlarda yer alan değerlerin incelemesi yapılmıştır. Öğretim programlarında yer alan değerlerin karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen bulgular Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9.
Öğretim Programlarında Yer Alan Değerlerin Karşılaştırılması

Değerler	2018	2023	2024
Adalet	*	*	*
Aile Birliğine Önem Verme (Aile Bütünlüğü)	*	*	*
Bağımsızlık	*	*	*
Barış	*	*	*
Bilimsellik	*	*	*
Çalışkanlık	*	*	*
Dayanışma	*	*	*
Duyarlılık	*	*	*
Dürüstlük	*	*	*
Estetik	*	*	*
Eşitlik	*	*	*
Özgürlük	*	*	*
Saygı	*	*	*
Sevgi	*	*	*
Sorumluluk	*	*	*
Tasarruf	*	*	*
Vatanseverlik	*	*	*

Yardımseverlik	*	*	*
Mahremiyet			*
Dostluk			*
Sabır			*
Sağlıklı Yaşam			*
Mütevazılık			*
Temizlik			*
Toplam	18	18	24

Tablo 9 incelendiğinde, öğretim programlarında yer alan değerlerin benzer sayıda olduğu görülmektedir. 2018 ve 2023 programlarında değerler aynı şekilde ve aynı sayıda yer alırken; 2024 programında değerlerin arttığı görülmektedir. Bunun yanında önceki programlarda yer alan “aile birliğine önem verme” değerinin 2024 programda “aile bütünlüğü” değeri adıyla yer aldığı belirlenmiştir. Yeni programda yer alan değerler incelendiğinde, değerlerin ayrı bir başlık halinde listelenmediği ve her bir öğrenme alanı altında ilgili değerlerin yer aldığı görülmüştür.

Tablo 8 ve Tablo 9 birlikte değerlendirildiğinde, 2024 programında önceki programlardan farklı olarak hem becerilere hem değerlere daha çok vurgu yapıldığına ulaşılmaktadır. Yeni programda beceri ve değerler sınırlandırılmamış, öğrenme alanıyla ilişkili olarak çeşitli beceri ve değerlerin öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır.

Öğretim programlarının eğitim durumunun karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının eğitim durumlarının karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen bulgular ayrıntılı olarak Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10.

Öğretim Programlarının Eğitim Durumlarının Karşılaştırılması

Eğitim Durumuna İlişkin Bilgi	2018	2023	2024
Öğretme-Öğrenme Yaşantıları			*
Farklılaştırma			*
Öğretmen Yansıtmaları			*

Tablo 10 incelendiğinde, eğitim durumuna ilişkin önceki programlarda bir başlığın olmadığı görülmektedir. Diğer bir deyişle, 2018 ve 2023 programlarında öğretme-öğrenme sürecine ilişkin ya da eğitim durumu hakkında herhangi bir başlığa ya da açıklamaya rastlanamamıştır. 2024 programında ise eğitim durumu bölümü detaylı şekilde sunulmuştur. Yeni programda diğer programlardan farklı olarak öğretme-öğrenme yaşantıları başlığına yer verilmiş ve bu başlık altında temel kabuller, ön değerlendirme süreci, köprü kurma, öğretme-öğrenme uygulamaları, öğretme-öğrenme yaşantıları alt başlıklarıyla ayrıntılı açıklamalarda bulunulmuştur. Özellikle öğrencilerin ön bilgilerinin kontrol edilmesi ve yeni öğrenme alanlarına karşı hazırbulunuşluğunun belirlenmesi adına ön değerlendirme süreci aşaması dikkat çekmektedir. Bu noktada öğrencilerin bilgi ve deneyiminden faydalanarak derse geçiş yapmanın önemi ve gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Köprü kurma olarak ifade edilen bu süreçte ön bilgilerle yeni bilgileri ilişkilendirerek derse geçiş yapmanın katkısı vurgulanmıştır. Bunun yanında farklılaştırma başlığıyla öğretmenin öğrencinin ihtiyacına ve düzeyine

göre destekleme ve zenginleştirme yoluyla eğitim durumunda farklılaştırma yapabileceği belirtilmiştir. Farklılaştırma sayesinde farklı ihtiyaçlara sahip öğrencilerin gelişimlerine destek olmak, öğrencilere yönelik destekleme etkinlikleri ve uygulamaları geliştirmek amaçlanmıştır. 2024 öğretim programında yer alan yeni başlıklardan birisi de öğretmen yansıtmasıdır. Öğretmen yansıtması her bir öğrenme alanı içinde yer alan ve öğretmenlerin öğretme-öğrenme durumlarına ilişkin görüşlerini ve değerlendirmelerini almayı amaçlayan bir alandır. Bu kapsamda öğrenme alanlarının içinde yer alan karekodları okutarak öğretmenlerin görüşlerini ifade edebilecekleri belirtilmiştir. Program içinde yer alan her öğrenme alanının sonunda bulunan karekodlar ile öğretmenlerin, öğrenme alanına özgü değerlendirmelerini rahatça ifade etmesi amaçlanmıştır.

Öğretim programlarının ölçme değerlendirme yaklaşımlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının ölçme değerlendirme yaklaşımlarının karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen bulgular ayrıntılı olarak Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11.

Öğretim Programlarının Ölçme Değerlendirme Yaklaşımlarının Karşılaştırılması

Ölçme Değerlendirme	2018	2023	2024
Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.	*	*	
Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılabilecek ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.	*	*	
Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.	*	*	
Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.	*	*	
Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.	*	*	
Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.	*	*	
Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.	*	*	
Öğrenme kanıtları (Ölçme ve değerlendirme)			*

Tablo 11’de yer aldığı gibi; 2018 ve 2023 programlarında ölçme ve değerlendirme yaklaşımına ilişkin programda özel bir başlığa yer verilmiş ve bu başlık altında 7 temel ilke belirtilmiştir. Bu ilkeler Tablo 11’de sunulmuştur. Her iki programda yer alan ölçme değerlendirme ilkelerine göre, öğretim programının temel anlayışı; ölçme ve değerlendirme sürecinde çeşitlilik ve esneklik sağlamak olarak belirlenmiştir. Bunun yanında her bir öğrenme alanına ya da kazanıma yönelik ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağına ilişkin özel bir açıklamaya programda rastlanamamıştır. 2024 programında ise ölçme ve değerlendirmeye ilişkin ayrı bir başlık yer almamış, program ayrıntılandırılırken öğrenme kanıtları başlığıyla her bir öğrenme alanının altında ölçme değerlendirmeye ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Bu yönüyle ölçme ve değerlendirme boyutunun yeni programda daha kapsamlı ve öğrenme alanına yönelik yapılandırıldığı söylenebilir. Öğrenme kanıtları ile her öğrencinin program sürecinde nasıl bir gelişim ve değişim yaşadığını bireysel farklılıklara dayalı olarak anlamlandırmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda gözlem formu, öz değerlendirme formu, performans görevi, akran değerlendirme, kontrol listesi gibi çeşitli ölçme değerlendirme araçları kullanılabilir. Bunun yanında öğretim programının ölçme değerlendirme yaklaşımının özellikleri incelendiğinde; öğrenme sürecinin başında ön değerlendirme uygulamalarına yer verilmesi gerektiği, ölçme değerlendirme sürecinin sürece dayalı olarak ve öğrenme kanıtlarına yönelik yapılandırılması gerektiği ve biçimlendirici ölçme araçlarından yararlanılması gerektiği programda vurgulanmaktadır. Bunun yanında öğrencilere verilecek görevlerle ve kullanılacak farklı ölçme araçlarıyla da değerlendirmenin yapılabileceği belirtilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

MEB tarafından yayınlanan 2018, 2023 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretim programları biçimsel karşılaştırma, içerik, eğitim durumları ve ölçme-değerlendirme boyutları ile karşılaştırılmış, bulgulardan hareketle çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

2018, 2023 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programları biçimsel karşılaştırma boyutu incelendiğinde; öğretim programlarının içindekiler, amaçlar, perspektif ve uygulanmasına yönelik esaslar bölümlerinde benzerlik ve farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretim programları içindekiler bölümü açısından incelendiğinde, 2018 ve 2023 sosyal bilgiler öğretim programı birbiri ile aynıyken, 2024 programının ise sosyal bilgiler öğretim programının temel felsefesi, özel amaçlarına yer verildikten sonra, 2024 programına programın uygulanmasına ilişkin esaslar bölümü eklendiği görülmüştür. 2018 ve 2023 öğretim programın perspektifini değerler ve yetkinlikler oluşturmuştur. Ancak 2024 öğretim programında köklü değişiklik yapılmış ve bu değişiklik Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile açıklanmıştır. Öztürk & Kafadar (2020), 2018 sosyal bilgiler öğretim programının bir perspektifi olmadığını, programın perspektifinin tüm dersler için genel bir şekilde verildiğini belirtmişlerdir. Programın perspektifinin değerler ve yetkinlikler temelinde, öğrenenlere bilgi, beceri ve davranış kazandırma olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Öte yandan, 2018 ve 2023 öğretim programında ölçme ve değerlendirmeye yönelik bir başlık varken, 2024 öğretim programında böyle bir başlıklandırma yapılmadığı görülmüştür. 2024 programının içerisinde ölçme ve değerlendirme ile ilgili bilgiler, öğrenme kanıtları (ölçme ve değerlendirme) başlığında öğrenme alanları içerisinde açıklandığı görülmüştür. Bunun yanında, öğrenme kanıtlarının, öğrenenlerin gelişimlerini takip edilmesi için biçimlendirici değerlendirmeye yönelik hazırlandığı ifade edilmiştir. Bu Önger, S. ve Duman, S.N. (2024). 2018, 2023 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırılması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(2), 1308-1339.*
DOI. 10.51460/baebd.1450941

bağlamda 2024 öğretim programının ölçme ve değerlendirme bölümünün daha detaylı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Can (2019) 2005 ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programlarını karşılaştırdığı çalışmada, ölçme ve değerlendirme bölümünün, 2005 sosyal bilgiler öğretim programında, 2018 öğretim programına göre daha detaylı ve açıklayıcı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

2018 ve 2023 öğretim programlarının amaç ifadelerinin aynı olduğu, ancak 2024 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan afetlere ilişkin yeni bir amacın 2024 öğretim programında yer aldığı görülmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin programın amaçlarında da değişikliğe sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 2018 ve 2023 sosyal bilgiler öğretim programının perspektifi bölümünde, kök değerler ve yetkinlikler ele alınırken, 2024 sosyal bilgiler öğretim programında programın perspektifi bölümüne yeni bir bakış açısı getirilerek, programın uygulanmasına ilişkin esasların sosyal, duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri ve değerlerle bütünleştirildiği görülmektedir. Bu değişimin, öğrenenlerin çok yönlü gelişimini desteklemek amacıyla gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kalaycı & Baysal (2020) da 2005, 2017 ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programlarını karşılaştırdıkları çalışmalarında, sosyal bilgiler öğretim programının biçimsel özellikleri açısından çeşitli farklılıkların olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sosyal bilgiler öğretim programlarını karşılaştırmaya yönelik çalışması incelendiğinde, “2005 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan komisyon listesi, Türk Milli Eğitiminin amaçları, vizyon, temel yaklaşım, müze eğitimi, gazete küpürlerinden yararlanma, kaynakça ve sözlük bölümleri”nin 2017 ve 2018 programlarında olmadığını ifade etmişlerdir. İki çalışmada kısmen farklı bulgulara ulaşsa da, biçimsel özelliklere yönelik farklılığın olmasından dolayı, çalışma ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

2018, 2023 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programları içeriğinin karşılaştırması boyutu incelendiğinde; 2018 ve 2023 sosyal bilgiler öğretim programlarında temel beceriler ve değerlerin ayrı başlıkta ele alındığı görülmüştür. 2024 öğretim programında içerikte öğrenme-öğretme yaşantıları, öğrenme kanıtları ve farklılaştırma yer almıştır. 2018 ve 2023 öğretim programında yer almayan öğrenme-öğretme uygulamalarının 2024 programında detaylı bir şekilde ele alınmasının önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Can & Sezginsoy & Şeker (2021) 2005 ve 2018 programlarının öğrenme-öğretme süreci boyutunun, 2005 programının 2018 programından daha kapsamlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Yine diğer iki öğretim programından farklı olarak, 2024 öğretim programında yer alan beceriler ve program bileşenlerinin değerlendirilmesine yönelik hazırlanan öğrenme kanıtları yeni programın bir diğer farklılığıdır. 2018 ve 2023 öğretim programlarında bireysel farklılıklara yönelik açıklamalar, bireysel gelişim başlığında, 2024 öğretim programında farklılaşma adıyla yer almıştır. Yine, 2024 programında öğrenci düzeyine göre uyarlanması ve destek çalışmalarının da programda olması gerektiği ifade edilmiştir.

2018 ve 2023 öğretim programlarında yedi öğrenme alanı yer alırken, 2024 öğretim programında öğrenme alanlarının 2018 ve 2023 öğretim programındaki öğrenme alanları temelinde değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. 2018 ve 2023 öğretim programlarında öğrenme alanlarının kazanım, süre, ders saati her sınıf seviyesinde açıklandığı, 2024 programında ise öğrenme çıktı sayısı, ders saati ve yüzde oranı ile tablolaştırıldığı belirlenmiştir. Ayrıca, 2024 programında Okul Temelli Planlama eklenmiş, zümre öğretmenleri tarafından Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri olarak ifade edilmiştir. Okul

Temelli Planlamaya dair öğrenme çıktısı programda yer almamıştır, ancak ders saati ve süresi sınıf düzeylerinde açıklanmıştır. Boz (2022), çalışmasında 2005 öğretim programında ünite vurgusu varken, 2018 öğretim programında tematik yaklaşım ekseninde öğrenme alanları ve kazanımlara yer verildiğini ifade etmiştir. Koçoğlu & Aydın (2017), alan uzmanları ile yaptığı çalışmasında etkin vatandaşlık öğrenme alanının öne çıktığı sonucuna ulaşmıştır.

Sosyal bilgiler öğretim programları karşılaştırıldığında önemli değişikliklerden birinin öğrenme çıktısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 2018 ve 2023 öğretim programlarında kazanım ifadesi yer alırken, 2024 öğretim programında öğrenme çıktısı kullanılmıştır. 2018 ve 2023 öğretim programlarının kazanımları öğrenme alanlarına göre herhangi bir farklılık içermemektedir, ancak iki programda nicelik olarak bir farklılık olmasa da nitelik olarak farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılık, ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan yıkıcı deprem felaketi ile alakalıdır. Deprem felaketi sonrası 2018 öğretim programındaki bazı kazanımlar güncellenmiş ve 2023 yılında öğretim programı yeniden yayınlanmıştır. İki programdaki genel kazanımlar incelendiğinde, 2018 ve 2023 kazanımlarında edilgen ifadeler kullanılırken, 2024 programındaki öğrenme çıktılarında etken ifadeler yer verilmiştir. Bundan hareketle, 2024 öğretim programındaki öğrenme çıktılarının kazanımlara göre daha öğrenen merkezli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çoban & Akşit (2018) 2017 taslak öğretim programındaki kazanımlar, 2005 öğretim programına göre nicelik olarak azaltılsa da, içerik olarak azaltılmadığını, içeriğin 2005 programına yakın olduğunu ve 2005 programında yer alan bazı kazanımların, 2017 programında sınıf düzeyi, öğrenme alanında değişiklik yapıldığını ifade etmiştir. Kaymakçı & Turan (2019), çalışmalarında da 1998, 2005 ve 2018 yıllarındaki sosyal bilgiler öğretim programlarında kazanımların niceliği açısından farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretim programlarındaki beceriler incelendiğinde, 2018 ve 2023 öğretim programlarında Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi bağlamındaki beceriler kazandırılmaya çalışılmıştır. 2024 öğretim programında ise beceriler ayrı ayrı ele alınmamış, öğrenme alanları içerisinde verilmiştir. Öğrenme alanları başlığı altında yer alan beceriler, alan becerileri, kavramsal beceriler, sosyal duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri ve beceriler arası ilişkiler başlıkları şeklinde oluşturulmuştur. Bundan hareketle, beceriler yönünden 2024 öğretim programı, 2018 ve 2023 öğretim programlarına göre daha detaylı ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Değerler açısından karşılaştırma yapıldığında, 2018 ve 2023 öğretim programındaki değerler aynıyken, 2024 öğretim programındaki değerlerin sayısının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Otuz, Kayabaşı, & Ekici (2018), çalışmalarında 2017 sosyal bilgiler öğretim programının beceri boyutunda en çok "Matematiksel Yetkinlik ve Bilim Teknolojide Temel Yetkinlikler"e yer verildiği, sağlıklı yaşam, liderlik, sanatsal ifade ve yaratıcılık becerilerinin sosyal bilgiler öğretim programında yer verilmediği sonucuna ulaşmıştır. Kılıçoğlu & Aydemir (2022), akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada, 2005 öğretim programının içeriğinin yoğun olması, değer ve becerilerin nicelik bakımından az olduğu, okuryazarlık becerilerinin olmadığı ve yetkinliklere yer verilmediği sonucuna ulaşmışlardır. 2018 programında ise, beceri ve yetkinliklerin artırıldığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda bu çalışmayla kısmen benzerlik göstermektedir. Sözen & Ada (2018) çalışmasında benzer sonuçlara yer vermiştir. Sözen & Ada (2018) 2005 öğretim programında becerilerin niceliksel olarak 15 beceri yer alırken, 2018 öğretim programında 27 becerinin yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. 2005 öğretim programına göre, 2017 programında değer sayısının artırıldığını tespit etmiştir.

2018, 2023 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programlarının eğitim durumu boyutu incelendiğinde; 2018 ve 2023 öğretim programlarında eğitim durumlarına yönelik bir açıklama yoktur. 2024 öğretim programında ise yeni başlıklar eklenerek detaylı açıklamalar yer almaktadır. Eker (2020), çalışmasında eğitim durumuna yönelik bulgularında 2018 öğretim programının ders saatinin az olduğu, öğrenenlerin derse aktif olarak katılım sağladığı ve etkinliklerin yetersiz olduğu bulgularına ulaşmıştır. Çöl (2022) tez çalışmasında 2005 öğretim programında eğitim durumu ile ilgili açıklamalar ve öğretmen kılavuz kitapları varken, 2017 programında genel açıklama yapılarak öğretmen kılavuz kitapları kaldırıldığı sonucuna ulaşmıştır.

2018, 2023 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programlarının ölçme ve değerlendirme yaklaşımları boyutundaki karşılaştırıldığında; 2018 ve 2023 öğretim programında ölçme ve değerlendirmeye yönelik ayrı bir başlığa yer verilmiştir. Öğretim programının ölçme ve değerlendirme sürecinde çeşitlilik ve esneklik sağlamak vurgulanmıştır. Programda ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağına dair bir açıklama yer almamıştır. 2024 öğretim programında, ölçme ve değerlendirmeye yönelik ayrı bir başlık yer almamış, fakat programın detayında öğrenme kanıtları (ölçme ve değerlendirme) başlığı altında öğrenme alanlarında ölçme ve değerlendirme ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. 2024 öğretim programının ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarında; öğrenme süreçlerinin başında ön değerlendirme uygulamaları olması gerektiği, ölçme ve değerlendirme süreçlerinin sürece dayalı, öğrenme kanıtlara yönelik ve biçimlendirici değerlendirme ile yapılması gerektiği belirtilmiştir. Özetle, 2024 öğretim programı ölçme ve değerlendirme konusunda değişikliği göstermektedir. Tay (2017) çalışmasında 2005 sosyal bilgiler öğretim programının, 2017 taslak programa göre daha açıklayıcı, neredeyse tüm kazanımlar için değerlendirme yöntemlerinin belirlendiği ve öğretmenler için daha kullanışlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak her iki programda da değerlendirme boyutunun hem ürünü hem de süreci ölçmeyi amaçladığını tespit etmiştir. Benzer şekilde, Can & Sezginsoy (2021), 2005 sosyal bilgiler öğretim programında tüm kazanımlar için ölçme ve değerlendirme açıklamalarına yer verilirken, 2018 öğretim programında herhangi bir açıklama verilmediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu anlamda, yapılan araştırmaların çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırmasını amaçlayan bu çalışmanın, öğretim programına yönelik yapılacak yeni araştırmalara katkıda bulunacağına inanılmaktadır. Dolayısıyla, araştırmacılara yeni programı değerlendirme, yeni program ve yeni ders kitaplarını karşılaştırma ile ilgili konularda çalışma yapmaları önerilebilir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının içeriğine yönelik dijital alt yapı, ders materyalleri ve etkinliklerine yönelik hizmet içi eğitimler, seminerler düzenlenerek uygulamaya yönelik çalışmaların yapılması tavsiye edilmektedir.

Yazarların makaleye katkı oranları

Bu çalışmaya iki yazar da eşit derecede katkı sağlamıştır.

Çıkar beyanı

Yazarlar araştırmanın yazımı ve yayını ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (2), 1308-1339.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (2), 1308-1339.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Destek beyanı

Bu çalışma hiçbir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Etik beyanı

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretim programları yani dokümanlar incelendiği için etik kurul izni alınmamıştır.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (2), 1308-1339.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (2), 1308-1339.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Altay, N. (2021). Turkey comparison of estonia with the social studies curriculum. *Inonu University Journal of the Faculty of Education, 22*(1), 262-289. <https://doi.org/10.17679/inuefd.591037>
- Aydemir, M. (2019). Yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programının dijital vatandaşlık ve alt boyutları açısından incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi, 4*(2), 15-38. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/659848>
- Aykırı, K. (2023). 2018 Sosyal bilgiler dersi öğretim programının STEAM'e uygunluğu açısından incelenmesi. *Temel Eğitim (20)*, 51-70. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.20.4>.
- Bekiroğlu, D., & Ütkür-Güllühan, N. (2023). Investigation of life studies and social studies curriculum in the context of sustainable development goals. *Osmangazi Journal of Educational Research, 10*(1), 27-46. <https://doi.org/10.59409/ojer.1240497>
- Boz, M. (2022). 2005 Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan tarih disipliniyle ilgili kazanımların karşılaştırılması. *EDUCATIONE, 1*(1), 43-68. <https://dergipark.org.tr/pub/akuned/issue/71400/988333>
- Can, B. (2019). 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Can, B. & Sezginsoy, B. Ş. (2021). 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarının incelenmesi. *Turkish Studies Education, 16*(5), 2421-2441. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.51023>
- Canbaba, Z. (2023). Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programları. *Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 4*(1), 16-20. <https://doi.org/10.54971/synergy.1225924>
- Cho, C.-K., Kim, H., & Lee, S. (2023). Analysis of the issues that emerged in the revision of the national social studies curriculum in South Korea: Text mining and semantic network analysis of the comments at the public hearing on YouTube. *Journal of Education and E-Learning Research, 10*(3), 463-473. <https://doi.org/10.20448/jeelr.v10i3.4886>
- Çoban, O., & Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanı, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırılması. *Journal of History Culture and Art Research, 7*(1), 479-505. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1395>
- Çöl, M. (2022). 2005 ve 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre karşılaştırmalı değerlendirilmesi. [Yayımlanmış doktora tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Demeuse, M. & Strauven, C. (2016). Eğitimde program geliştirme: Politik kararlardan uygulamaya. (Çev: Y. Budak). Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, Y. (2023). Literacy skills in social studies curriculum. *International Journal of Scholars in Education, 6*(1), 1-17. <https://doi.org/10.52134/ueader.1206271>
- Demir, A. Y. & Özyurt, M. (2021). Investigation of social studies curriculum and coursebooks in the context of 21st century skills. *Inonu University Journal of the Faculty of Education, 22*(2), 1254-1290. <https://doi.org/10.17679/inuefd.867905>
- Demirezen, S. & Kaya, E. (2023). Disadvantaged groups in social studies curriculum and social studies textbooks. *EInternational Journal of Educational Research, 14*(3), 68-91. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1255795>

- Dinsever, M. B. (2021). Türkiye sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programları ile Polonya tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi ders kitapları ve öğretim programlarının karşılaştırılması. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Eker, S. (2020). 2005 Sosyal bilgiler öğretim programı ile 2018 sosyal bilgiler öğretim programının karşılaştırmalı analizi. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 86-103.* <https://dergipark.org.tr/tr/pub/farabi/issue/53788/600977>
- Esemen, A. (2020). 2018 Sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarında evrensel değerler. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi, 4(2), 89-109.* <https://doi.org/10.32960/uead.743762>
- Ghanney, R., & Agyei, E. (2021). Social studies teachers' pedagogical content knowledge and its influence on their assessment practices in junior high schools in the west akim municipality, ghana. *European Journal of Education Studies, 8(8).* <http://dx.doi.org/10.46827/ejes.v8i8.3833>
- Gülersoy, A. E., Özbay, G., Yıldırım, G., Çetinkaya, B. (2021). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarının (4., 5., 6. ve 7. Sınıflar) eğitim felsefesi ve eğitim teorileri açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi, 7(1), 151-199.* <https://doi.org/10.47615/issej.944834>
- Kaçar, T., & Bulut, B. (2020). Sosyal bilgiler öğretim programı ve 4-7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının coğrafya kavramları bağlamında değerlendirilmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(2), 652-679.* <https://doi.org/10.33437/ksusbd.738637>
- Kalaycı, N., & Baysal, S. B. (2020). Sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi (2005-2017-2018). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(1), 106-129.* <https://doi.org/10.32709/akusosbil.544022>
- Kardaş İşler, N. (2023). İlkokul sosyal bilgiler dersi öğretim programının sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve yenilenmiş Bloom taksonomisi kapsamında incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25(2), 472-486.* <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1129679>
- Kaymakçı, S. & Turan, S. (2019). 1998, 2005 ve 2018 ilkököl 4.sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının karşılaştırılması olarak incelenmesi. Paper presented at the II. UTEK-2.Uluslararası Temel Eğitim Kongresi (23-27 Ekim 2019). Muğla Sıtkı Kocaman University, Muğla.
- Kılıçoğlu, G. & Aydemir, A. (2022). An evaluation of 2005 & 2018 social studies curriculum in Turkey: SWOT analysis. *E-International Journal of Educational Research, 13(5), 275-296.* DOI: <https://doi.org/10.19160/eijer.1169598>
- Koçoğlu, E., & Aydın, M. (2017). Alan Uzmanlarına Göre 2017 Sosyal Bilimler Programının 2005 Programı Çerçevesinde Analizi. *International Journal of Social Science Research, 6(1), 61-74.* <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijsresearch/issue/33399/371664>
- Levy, B. L. M., Busey, C. L., Cuenca, A., Evans, R. W., Halvorsen, A. L., Ho, L. C., Kahne, J., Kissling, M. T., Lo, J. C., McAvoy, P., & McGrew, S. (2023). Social studies education research for sustainable democratic societies: Addressing persistent civic challenges. *Theory and Research in Social Education, 51(1), 1-46.* <https://doi.org/10.1080/00933104.2022.2158149>
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2015). Nitel veri analizi (S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Çev. Ed.). Ankara: Pegem.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2020). Öğretim programlarını değerlendirme raporu. <https://ttkbyayin.meb.gov.tr/yayin/76> adresinden 15.02.2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.

- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2023). Cumhuriyet'in 100. yılı eğitimde geleceğe bakış raporu. <https://ttkbyayin.meb.gov.tr/yayin/174> adresinden 25.02.2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2023a). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı. (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6, 7. Sınıflar) <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=1264> adresinden 25.02.2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2024). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı. (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6, 7. Sınıflar). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. <https://mufredat.meb.gov.tr/>
- Mofoluwawo, E., O. (2023). Social studies education: A veritable tool for achieving value re-orientation and sustainable development in Nigeria. *International Journal of Learning and Development, 13*(2), 59-69. <https://doi.org/10.5296/ijld.v13i2.21021>
- Mukul, E. & Büyükoçkan, G. (2023). Digital transformation in education: A systematic review of education 4.0. *Technological Forecasting & Social Change 194*, 122664. 4. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122664>
- NCSS (1994). Curriculum standards for social studies: Expectations of excellence. Washington DC: National Council for the Social Studies. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED378131.pdf>
- Obro, S. (2021). The internet and quality social studies education for sustainable development in Post-Covid-19: A review. *Jurnal Penelitian dan Pengkajian Ilmu Pendidikan: e-Saintika, 5*(1), 15-26. <https://doi.org/10.36312/e-saintika.v5i1.425>
- OECD. (2020). Technical Report: Curriculum analysis of the OECD future of education and skills 2030. OECD Publishing. https://t4.oecd.org/education/2030-project/contact/Technical%20Report_Curriculum_Analysis_of_the_OECD_Future_of_Education_and_Skills_2030.pdf.the_OECD_Future_of_Education_and_Skills_2030.pdf adresinden 15.02.2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Ortaöğretim Genel Müdürlüğü [OGM] (2023). Öğretim programı okuryazarlığı öğretmen rehber kitabı (Türk Dili ve Edebiyatı, tarih, coğrafya, felsefe derslerine ait örnekler ve ders planı ile). H. Nasırcı, R. Kahramanoğlu, M. Kandırmaz (Eds). MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/kitap/ogretim-programi-okuryazarligi-sosyal/index.html#p=3>
- Otuz, B., Kayabaşı, G. B. & Ekici, G. (2018). 2017 Sosyal bilgiler dersi öğretim programının beceri ve değerlerinin anahtar yetkinlikler açısından analizi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science], 11*(4), 944-972. <https://doi.org/10.30831/akueg.409791>
- Öztürk, C. & Kafadar, T. (2020). Evaluation of the 2018 social studies curriculum. *Trakya Eğitim Dergisi, 10*(1), 112-126. <https://doi.org/10.24315/tred.550508>
- Pala, Ş. M. (2023). Dijital vatandaşlığın sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarına yansımaları. *Journal of History School, 63*, 751-784. <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.62300>
- Rabia, Waheed, D. S. A., & Gilani, D. N. (2023). Primary school social studies curriculum: Comparison of national curriculum (NC) 2006 and single national curriculum (SNC) 2020. *UW Journal of Social Sciences, 6*(1), 71–80. <https://uwjss.org.pk/index.php/ojs3/article/view/34>
- Rogayan, D. V. Jr. & Villanueva, E. E. N. (2019). Implementation status of K12 social studies program in Philippine public schools. *PEOPLE: International Journal of Social Sciences, 5*(3), 233–250. <https://dx.doi.org/10.20319/pijss.2019.53.233250>

- Sözen, E. & Ada, S. (2018). 2005 ve 2018 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının (Sbdöp) karşılaştırılması. *Anadolu Eğitim Liderliği Ve Öğretim Dergisi*, 6(1), 53-71. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ajeli/issue/38074/435781>
- Şen, A. (2019). Vatandaşlık eğitiminde değişiklik ve süreklilikler: 2018 sosyal bilgiler öğretim programı nasıl bir vatandaşlık eğitimi öngörüyor?. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 1-28. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.7c1s.1m>
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2017 sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programının karşılaştırması. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8, 27, (461-487). https://www.ijoess.com/Makaleler/1444509075_4.%20461-487Bayram%20Tay.pdf
- Temur, S. (2023). 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programının harita kullanımı bakımından incelenmesi. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 59-79.
- Temur, S., & Topkaya, Y. (2023). 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programının müze kullanımı bakımından incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 281-307. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2727133>
- Tokmak, A., San, S., & Kara, İ. (2023). Investigation of the social studies curriculum of Türkiye and Italy in the context of citizenship education: A comparative study. *Journal of Human and Social Sciences*, 6 (Education Special Issue), 28-54. <https://doi.org/10.53048/johass.1347862>
- Tonga, D. & Erdoğan, E. (2022). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında kazanım, değer ve beceri ilişkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(30), 58-84. <http://dx.doi.org/10.29228/INESJOURNAL.57409>
- Turan, S. (2019). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Disiplinlerarası Yapısının İncelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 2(2), 166-190. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jirss/issue/50816/629426>
- Turan, S., & Karasu Avcı, E. (2018). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Dijital Vatandaşlık Bağlamında İncelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 28-38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jena/issue/42984/519671>
- Yel, Ü. & Çetin, T. (2023). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarında bağlam temelli öğrenme yaklaşımı etkilerinin incelenmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(1), 559-582. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.23.03.1990>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Genişletilmiş 9. baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.